

S. Sayısı : 10

Maaş kanununa müzeyyel 4161 sayılı kanuna ek kanun lâiyhası ve Bütçe ve Maliye encümenleri mazbataları (1/822)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/1794

11 . V . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Maaş kanununa müzeyyel 4161 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilliğince hazırlanan ve İera Veklleri Heyetince 28 . IV . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

4161 numaralı kanuna ek kanun lâiyhasının esbabı mucibe mazbtası

Memleketimizde Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne ait 3656 sayılı kanuna mütenazır olmak üzere iktisadi Devlet teşekküllerinde ve bazı müesseselerde çalışmakta olan memur ve müstahdem aylıklarının da tevhit ve teadülü hakkında 3659 sayılı kanun tedvin olunduktan sonra her iki kanun hükmüne tabi bulunan şahısların askere alınmaları halinde vazifeleriyle alâka ve rabitaları da Maaş kanununa ek 4161 sayılı kanun ile tanzim edilmiş bulunmaktadır. İşbu 4161 sayılı kanunun gerek Hükümetten sevk edilmiş olan lâiyhasıyla esbabı mucibe mazbatasından ve gerek Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhtelif encümenlerinden müzakeresi neticesinde tanzim edilmiş bulunan kanun lâiyhalarıyla esbabı mucibe mazbatalarından, 3656 ve 3659 numaralı kanun hükümlerine tabi bütün şahısların askere alınmaları halinde vazifeleriyle alâkalarının mütenazır bir hal suretine bağlanması esasının takip edilmiş bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu ana esas gözönünde bulundurulmak suretiyle tesbit edilmiş olan hükümler arasında 3656 sayılı kanunun 19 neu maddesine tabi müstahdemlerle 3659 sayılı kanunun 10 neu maddesine tabi müstahdemler hakkında - avukatlar ve tabipler hariç olmak üzere - aynı hükmün tatbik edileceği tedvin edilmiştir. 3656 ve 3659 sayılı kanunların belli başlı esaslarında tenazur ve vahdet olmakla beraber bahis mevzuu olan 3656 sayılı kanunun 19 neu maddesiyle 3659 sayılı kanunun 10 neu maddesi arasında tam bir tenazur ve vahdet yoktur. Bu itibarla 3656 sayılı kanunun 19 neu maddesi hükmüne tabi olmaması hasebiyle 4161 sayılı kanunun başka hükmüne tabi bir Devlet memuru, 3659 sayılı kanuna tabi bir yerde aynı işi yaptığı takdirde işbu kanunun 10 neu maddesi hükmüne gireceği için 4161 sayılı kanunun tatbiki bakımından başka türlü muameleye tabi tutulacaktır. Bu hususta misal olarak, ezcacılarla bir çok teknisiyenler alınabilir.

Tatbikat sahasında meydana gelmiş olan bu ayrılığın önüne geçmek, gerek 3656 sayılı kanunun ve gerek 3659 sayılı kanunun hükümlerine tabi memur ve müstahdem aylıklarının tevhit ve teadülü hakkındaki tenazurdan uzaklaşmamak lâzım geleceği düşüncesiyle 4161 numaralı kanunun biraz önce işaret edilmiş olan hükmünü de birleştirmek muvafık olacağı neticesine varılmaktadır.

Kaldı ki, henüz teşekkül ve taazzuv halinde bulunan ve kadrolarının doldurulamaması yüzünden faaliyetleri sektedar olan iktisadi teşekküllerde 3659 sayılı kanunun 10 neu maddesine tabi memur

ve müstahdemler daha az ücret verilse bile vazifelerinden uzaklaşarak başka işlere yerleşmeği tercih etmekte, kalanların da mesleki rabitaları muhtel olmaktadır. Böyle bir halin millî iktisadi bünyemize iras edebileceği zararları gözönünde tutarak bunların islahı imkânının temini zaruri görülmüş ve bu maksatları temin edecek şekilde hazırlanmış olan lâyiha takdim edilmiştir.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 126

Esas No. 1/822

17 . VI . 1942

Yüksek Reisliğe

Maaş kanununa müzeyyel 4161 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilliğince hazırlanan ve Başvekâletin 11 mayıs 1942 tarih ve 6/1794 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Encümenimize tevdi buyurulmakla İktisat vekili Sırrı Day hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

45 günlük talim ve manevra maksadiyle silâh altına alınmakta dünya durumu dolayısıyla terhisleri tecil edilen 3656 ve 3659 sayılı kanunların tanzimlerinde şümulleri dairelerine aldıkları memur ve müstahdemlerin hizmet ve maaş bakımından tabi olacakları hükümlerle birlik temini esasına itina edilmiş ve bu memur ve müstahdemlerin askere gittikleri takdirde vazifeleriyle alâka ve rabitalarını ve maaşa sureti istihkaklarını tesbit eden 4161 sayılı kanunda aynı esastan mülhem olarak doktorlar ve avukatlar, müessesat bareminde 10 neu maddeye dahil buldukları halde Devlet baremindeki mümasillerinin 19 neu madde haricinde bulunmaları sebebiyle mazhar oldukları haklar, aynen kendileri için de kabul edilmişti.

Bu kere aynı mülâhazalara istinaden müessesatta çalışan eczacılarla kimyagerlerin ve henüz taazzuv ve teşekkül halinde bulunan İktisadi

Devlet teşekküllerinin randımanlı çalışmalarında mühim bir âmil olan inşaat ve işletme teknisiyenlerinin de bu hükümden istifadeleri lüzumu ileri sürülmektedir.

Arzedilen sebeplerle lâyihayı vârit gören Encümenimiz kanun başlığında tedvin usulüne uygun bir değişiklik yapılmış ve Hükümet teklifi 4161 sayılı kanunun 1 nei ve 2 nei maddelerine ilâve edilmek suretiyle bu maddelerin yeniden yazılması muvafık görülmüş ve lâyiha bu esas dairesinde yeniden tanzim edilmiştir.

Havalesi veçhile Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis Çorum	Reis V. Kastamonu <i>T. Coşkan</i>	M. M. Muğla <i>H. Kitabcı</i>
Kâtip İstanbul <i>F. Öymen</i>	Afyon K. <i>Ş. R. Hatipoğlu</i>	Bursa <i>Dr. S. Konuk</i>
Bursa <i>N. Ayas</i>	Elâzığ <i>M. F. Altay</i>	Giresun <i>M. Akkaya</i>
İstanbul <i>İ. H. Ülkmen</i>	Kırklareli <i>B. Denker</i>	Ordu <i>H. Yalman</i>
Seyhan <i>S. Çam</i>		Tokad <i>H. N. Keşmir</i>

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Maliye encümeni

Esas No. 1/822

Karar No. 4

21 . XI . 1942

Yüksek Reisliğe

Maaş kanununun bazı maddelerini değiştiren 4161 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilliğine hazırlanıp İera Vekilleri Heyetinin 28 . IV . 1942 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Bütçe encümeninin bu husustaki mazbatası ile birlikte encümenimize de tevdi edilmekle İktisat vekili hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Hazarda ve seferde muvazzaflık hizmeti haricinde silâh altına almanlardan 3656 ve 3659 sayılı kanunlar hükümlerine tabi daire ve müesseselerden veya imtiyazlı şirket ve müesseselerden maaş veya ücret alanların silâh altında buldukları müddetçe hizmet ve maaş bakımından tabi olacakları hükümleri tesbit eden 4161 sayılı kanunda doktorlarla avukatlara, müessesat bareminde 10 neu maddeye dahil buldukları halde Devlet baremindeki mümassillerinin 19 neu madde haricinde bulunmaları sebebiyle, bu sonuncuların mazhar oldukları haklar aynen tanınmıştır.

İki barem arasında birlik temini esasına istinadetmekte olan bu hükümden müesseselerde çalışan cezaacılarla kimyagerlerin ve inşaat ve işletme teknisyenlerinin de istifade etmeleri lüzumlu görülmektedir.

Lâyihanın tanzimini mucip sebepleri vârit gören Encümenimiz Bütçe encümenine iera olunan tadilleri aynen kabul etmekle beraber İktisat vekili tarafından verilen mütemmim izahlara binaen zikrolunan 10 neu madde şümülüne dahil memurlar meyanında çalıştırılmakta olan nakliyat âmirleri, gümrükçüler, mubayaa memurları, teşkilâtı genişliyen Yerlimallar pazarlarında mağaza ve reyyon şefleri gibi müesseselerin vazifelerini hakkiyle ifa etmelerinde ehemmiyetli rolleri olan bazı mütehasısların da bu sınıfa itihali muvafık görülerek lâyihanın birinci ve ikinci maddelerine (teknisyenleri) kelimesinden sonra (mütehasıslar) kelimesi ilâve edilmiştir.

Umumî Heyete sevki ricasiyle Yüksek Reisliğe arz olunur.

Maliye En. Rs.	M. M.	Kâtip
İstanbul	Malatya	Tokad .
A. Bayındır	Nusuhi Baydar	Cemal Kovalı
Aydın	Bursa	İzmir
A. Menderes	Dr. G. Kahraman	K. Dursun
Kastamonu	Kayseri	Kırşehir
Hacer Dicle	Ömer Taşcıoğlu	İ. Özkan
Kırşehir		Rize
M. Seyfeli		K. Kamû

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

4161 numaralı kanuna ek kanun lâiyhası

MADDE 1. — 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabiilerle avukatlara ait olmak üzere 4161 sayılı kanunda konulmuş bulunan hükümler, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesi mucibince her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisyenleri ile eczacılar ve kimyagerler hakkında da tatbik olunur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Maaş kanununa ek 4161 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren kanun lâiyhası

MADDE 1. — 4161 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Hazarda muvazzaflık hizmeti haricinde talem ve manevra münasebetiyle silâh altına alınanlardan 3656 ve 3659 sayılı kanunlar hükümlerine tabi daire ve müesseselerden veya intiyazlı şirket ve müesseselerden maaş veya aylık ücret alanlar silâh altında buldukları müddetçe mezun sayılarak aylıkları mensup oldukları daire ve müesseselerce tam olarak verilir.

Ancak 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabiiler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerler ile her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisyenleri birinci fıkra hükmüne tabi olmak üzere yukarıda zikrolunan daire, müessese ve şirketlerden aylık alan 3656 ve 3659 sayılı kanunların onuncu ve on dokuzuncu maddeleri mevzuuna giren müteferrik müstahdemlere ve belediye reisleriyle vilâyet encümeni âzalarına silâh altına aldıkları tarihten itibaren âzami 45 gün için vazifeleri uhdelerinde ipka v ücretleri tam olarak ita edilir.

Belediye reisleri ile vilâyet daimî encümeni âzalarının intihapla kazanmış oldukları haklar mahfuzdur. Şu kadar ki, vilâyet daimî encümeni âzalarının bu haklarından istifadeye devam edebilmeleri encümende ekseriyet nisabının bozulmaması ile mukayyettir.

Yukarıda gösterilen memur ve müstahdemlerden askerî rütbeyi haiz olanların rütbe maaşı tutarı mensup oldukları daire ve müesseselerden aldıkları aylık tutarımdan fazla olanlara aradaki farklar ve böyle bir maaş veya ücreti olmıyanların rütbe maaş ve muhassasatı silâh altında buldukları müddetçe kıtaya iltihaklarından itibaren tamamen Millî Müdafaa vekâleti tarafından verilir.

MADDE 2. — Aynı kanunun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Seferberlikte muvazzaflık hizmeti haricinde, silâh altına alınanların askerî rütbelerine ait aylık ve muhassasatı Millî Müdafaa vekâletince tediye olunur.

Bunlardan 3656 sayılı kanuna tabi dairelerden maaş alanlarla gerek 3656 ve gerek 3659 sa-

MALİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Maaş kanununa ek 4161 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 4161 sayılı kanunun birinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Hazarda muvazafılık hizmeti haricinde talem ve manevra münasebetiyle silâh altma alanlardan 3656 ve 3659 sayılı kanunlar hükümlerine tabi daire ve müesseselerden veya imtiyazlı şirket ve müesseselerden maaş veya aylık ücret alanlar silâh altında buldukları müddetçe mezun sayılarak aylıkları mensup oldukları daire ve müesseselerce tam olarak verilir.

Ancak 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabipler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerler ile her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisyenleri ve mütehassıslar birinci fıkra hükmüne tabi olmak üzere yukarıda zikrolunan daire, müessese ve şirketlerden aylık alan 3656 ve 3659 sayılı kanunların 10 ncu ve 19 ncu maddeleri mevzuuna giren müteferrik müstahdemlere ve belediye reisleriyle vilâyet encümeni âzalarına silâh altına alındıkları tarihten itibaren âzami 45 gün için vazifeleri uhdelerinde ipka ve ücretleri tam olarak ita edilir.

Belediye reisleriyle vilâyet daimî encümeni âzalarının intihapta kazanmış olduğu haklar mahfuzdur. Şu kadar ki, vilâyet daimî encümeni âzalarının bu haklarından istifadeye devam edebilmeleri encümende ekseriyet nısbının bozulmamasıyla mukayyettir.

Yukarıda gösterilen memur ve müstahdemlerden askerî rütbeyi haiz olanların rütbe maaşı tutarı mensup oldukları daire ve müesseselerden aldıkları aylık tutarından fazla olanlara aradaki farklar ve böyle bir maaş veya ücreti olmayanların rütbe maaş ve muhassasatı silâh altında buldukları müddetçe kıtaya iltihaklarından itibaren tamamen Millî Müdafaa vekâleti tarafından verilir.

MADDE 2. — Aynı kanunun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Seferberlikte muvazafılık hizmeti haricinde, silâh altına alınanların askerî rütbelerine ait aylık veya muhassasatı Millî Müdafaa vekâletince tediye olunur.

Bunlardan 3656 sayılı kanuna tabi dairelerden maaş alanlarla gerek 3656 ve gerek 3659 sa-

Hü.

B. E.

yılı kanun hükümlerine tabi olup mezkûr daire ve müesseselerden aylık ücret alanlar ve 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabipler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerlerle her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisiyenleri askerî bir rütbeyi haiz olsun olmasın silâh altında buldukları müddetçe mezun sayılırlar ve mensup oldukları daire ve müesseselerce haklarında aşağıdaki hükümler tatbik olunur:

A) Yedeksubay veya askerî memur olanlardan rütbe maaşları almakta oldukları memuriyet maaşları tutarından, ücretlilerin almakta buldukları ücret derecesinin bir aşağı derecesindeki ücret tutarından eksikse aradaki farkların tamamı ve gedikli iseler yukarıki farkların yarısı mensup oldukları daire ve müesseselerce kendilerine veya ailelerine verilir.

B) (A) fıkrası haricinde kalanlara maaşların almakta oldukları maaş tutarının ve ücretlilerin almakta oldukları ücret derecesinin bir aşağı derece ücretinin yarısı 20 liradan aşağı olmamak üzere mensup oldukları daire ve müesseselerce kendilerine veya ailelerine verilir.

C) (A) ve (B) fıkraları hükümlerinin tatbikinde 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabipler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerlerle her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisiyenlerinden aylıkları Barem derecelerinden birine tetabuk etmeyenler hakkında aylıklarına en yakın derece aylığını alan ücretli memurlar gibi muamele olunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 2. — Bu kanun, neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

28 . IV . 1942

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. R. Saydam	H. Menemencioğlu	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
A. F. Tuzer	Ş. Saracoğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	A. F. Cebesoy	Sırrı Day
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	R. Karadeniz	Muhlis Erkmen
Mü V.		Ti. V.
F. Engin		M. Ökmen

Mal. E.

yılı kanun hükümlerine tabi olup mezkûr daire ve müesseselerden aylık ücret alanlar ve 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabipler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerlerle her bir teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisyenler askerî bir rütybeyi haiz olsun olmasın silâh altında buldukları müddetçe mezun sayılırlar ve mensup oldukları daire ve müesseselerce haklarında aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

A) Yedeksubay veya askerî memur olanlardan rütbe maaşları almakta oldukları memuriyet maaşları tutarından, ücretlilerin almakta buldukları ücret derecesinin bir aşağı derecesindeki ücret tutarından eksikse aradaki farkların tamamı ve gedikli iseler yukarıki fıkraların yarısı mensup oldukları daire ve müesseselerce kendilerine veya ailelerine verilir.

B) (A) fıkrası haricinde kalanlara maaşlıların almakta oldukları maaş tutarının ve ücretlilerin almakta oldukları ücret derecesinin bir aşağı derece ücretinin yarısı yirmi liradan aşağı olmamak üzere mensup oldukları daire ve müesseselerce kendilerine veya ailelerine verilir.

C) (A) ve (B) fıkraları hükümlerinin tatbikinde 3659 sayılı kanuna tabi yerlerde müstahdem tabipler, avukatlar, eczacılar ve kimyagerler ile herhangi teşekkül veya müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği inşaat ve işletme teknisyenlerinden ve mütehasıllardan aylıkları barem derecelerinden birine tetabuk etmeyenler hakkında aylıklarına en yakın derece aylığını alan ücretli memurlar gibi muamele olunur.

MADDE 3. — Bütçe encümeninin 3 ncü maddesi aynen,

MADDE 4. — Bütçe encümeninin 4 ncü maddesi aynen,